

Козацький рід

Олег Паламарчук

Багато цікавого міг би нам розповісти сивий Дніпро, свідок нашої історії. Тече Славута, як і тисячі років тому. Носив він кров ворожу, і від крові синів своїх праведних багрянів.

Перегородили шлях могутній ріці дев'ять порогів, намагаючись стримати священні води. Та не підкоряється перешкодам Славута, реве, стогне, високо підіймає сріблясті вали, викручує поміж скель бездонні вири.

Найбільший і найстрашніший серед усіх порогів — Ненаситець. Біля нього запорозькі козаки і влаштували випробування для новобранців. Сідали молоді на колоду, щоб пірнути у водограй. Хто не втримається, трохи схибить — втопиться, така воля Божа. "Інакше не можна, — казали старі отамани, — боягузам не місце на Січі!"

Молодий козак Кіндрат Книш аж очі заплющив од страху, але втримався на колоді, пройшов випробування.

— Негоже запорожцям від смерті очі ховати, — помітив це курінний отаман батько Вернидуб, — бо нема такої нечистої сили, щоб зламала волю нашого брата. Ненаситець — свята купіль для запорожця, від семи диявольських слуг рятує козацьку душу.

— Від яких саме? — запитався Кіндрат Книш.

Батько отаман не квапився з відповіддю. Подивився довкола, чи готове товариство його слухати, і почав неголосно, раз у раз попихкуючи люлькою.

— Було це давно, коли ще дід мій без штанців ходив, а може, і раніше. Спокусив якось Диявол Бога зіграти з ним у карти. Дивина, але всяке діється, людоньки, і на грішному світі, й на небесах.

— За що граємо, Боже? — запитався Диявол і запропонував: — Давай так: я переможу — віддаєш мені у володіння якусь територію, а коли твоя візьме — то я вступлюсь назавжди, де ти вкажеш.

Погодилися. Грали-грали, і пошився наш Бог у дурні. Подивився Чорт на світи — найкраща Україну. "Давай Україну", — каже.

Що вдіяти Богові — мусив, бо слово дав. Ось так і програв нас Господь Дияволу. А той свиснув своїм вірним слугам і наказав: "Господарюйте!". Були то Страх, Брехня, Зрада, Холуйство, Заздрість, Підлість, Лінь.

Чортові слуги своє діло робили: сусід почав заздрити сусідові і кожен радів із невдач ближнього. Син брехав батькові у живі очі. Легкою здобиччю став увесь український народ для ворогів, бо у кожному військовому загоні обов'язково знаходився зрадник, котрий був готовий за гріш і батька з матір'ю продати. Доблесть поступилася місцем Страху, гнули спину колишні хоробрі русичі перед ворожими зайдами, покриваючи ганьбою честь своїх предків. Та, що там честь! Мови рідної, походження, роду свого засоромилися, зраджуючи віру батьків. Схопився за голову Господь Бог:

— Що я накоїв! Скільки люду занапастив! Зібрав він тоді дванадцять апостолів і просить поради.

— Нічого не вдієте, Учителю, коли Дияволу програли, — взяв слово Святий Петро. — Тільки здається мені, що Нечистий по-шахрайському з вами вчинив. Але тепер уже пізно... Я думаю, знайдеться і на чортових слуг сила у цього народу. Чув я, гуляв степами широкими по Україні козак Байда Вишневецький, з ним ні слугам Диявола, ні самому Дияволу не справитися, бо навіть Смерть боїться його. А ще підбирає Байда Вишневецький собі побратимів по; духу і вірі.

Підніми, Боже, із дна Дніпра-Славути острів Хортицю, щоб міг Байда зі своїм товариством Січ заснувати. Тільки перед островом постав пороги, біля яких вода ревіла б, розбиваючись об гостре каміння. Не кожен відважиться прийняти таку купіль, але хто пропливе на колоді через пороги, той тверду волю буде мати, того уже жоден Диявольський слуга не пройме.

Пиниться, аж закипає Дніпро перед порогами — так і душа козацька прагне на волю вирватися.

Скликав Байда Вишневецький українське лицарство під свої хоругви і прогнав клятих ворогів з рідної землі. Не підступитися Чортовим слугам до запорожців. Свята правда, непорушна дружба і відвага керують ними.

Бачить Диявол, що втратив такі багаті землі, то й біжить до Бога скаржитися:

— Обдуриш ти мене, святоша, слово честі порушив! Звідки цей Байда узявся зі своїми кошами запорозькими? Це ти для них зробив Січ?

— До чого тут Байда Вишневецький? Я тобі дав землі — володій ними, — вдавав Бог, що нічого не розуміє.

— Доки живий цей гетьман Запорозької Січі, нема мені що робити на Україні. Клич Костомаху Смерть, якщо ти господар свого слова. Адже програвся у карти!

Вимушений був Бог і таку поступку зробити Дияволу.

Отримавши дозвіл Пречистого, перегородила Смерть дорогу козакові:

— Віддай душу! Уже два віки собі нажив. Не відступлюся я від тебе на цей раз, сам Господь послав.

— Ех, — зітхнув старий Байда, — не себе шкода — я уже в літах, за неньку-батьківщину душа болить. Як би знову не запанували сім Чортових слуг... Прощайте, браття! — вклонився низько гетьман своїм побратимам. — Не губіть честь нашу, бережіть пам'ять, бо жодній Брехні не поховати правду про Січ.

Насипали запорожці на Дніпровській кручі Байді Вишневецькому високу могилу, а душа батька отамана і далі по Україні гуляє, безсмертна вона, піснею з уст кобзарів народжується. Послухаєш — у самого душа горить, і втікають пріч слуги Диявола: Страх, Брехня, Зрада. Холуйство, Заздрість, Підлість, Лінь.

...Вдарив бубон на вечерю. Запорожці поспіхом хрестилися — і кожен до свого казана. Лише Кіндрат Книш не рушив з місця, замислився, важко позираючи на Ненаситець.

— Не журись, козаче, — поклав руку йому на плече отаман Вернидуб. — Нелегка

дісталася нам доля. Та не ми її вибирали, вона вибрала нас. Скільки покручів з людей наших поробили Чортові слуги, свої гірш ворога стали. І могилу Байди Вишневецького розорали. А славу, а пісню? Її за гріш не продаси і в кайдани не закуєш! Вона і в огні не горить і у воді не тоне.

Козацькому роду нема переводу!